

**Силабус курсу «Антропологічний склад українського народу»
2020–2021 навчального року**

Назва курсу	Антропологічний склад українського народу
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАНУ
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Відділ історичної етнології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладачі курсу	Сегеда Сергій Петрович, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник
Контактна інформація викладачів	sergij_segeda@ukr.net
Консультації по курсу відбуваються	щовівторка (Проспект Свободи, 15, актовий зал)
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс розроблено на підставі аналізу різнорідних джерел, що дозволяють дати розгорнуту характеристику антропологічного складу українського народу як відображе довготривалих етногенетичних процесів
Коротка анотація курсу	Курс « Антропологічний склад українського народу » є нормативною дисципліною галузі знань 03 – гуманітарні науки, спеціальності 032 – історія та археологія, спеціалізації – етнологія, яка викладається в 5 семестрі в обсязі п'яти кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою курсу є ознайомлення аспірантів з результатами досліджень, які стосуються антропологічних ознак українців, що склалися в результаті довготривалих етногенетичних процесів на теренах нашої держави Завданнями курсу є отримання слухачами фахових знань з історії вітчизняної антропології і методики досліджень антропологічних (морфо-фізіологічних рис) людей, варіацій соматологічних, одонтологічних, дерматогліфічних і гематологічних ознак на теренах України, локальних антропологічних варіантів, які виокремлюються серед українців за підсумками комплексного аналізу, їх місця на антропологічній мапі Євразії, ступеню спорідненості давньої та сучасної людності Південного Заходу Східної Європи, найдавніших антропологічних витоків українців і основних етапів їх етнічної історії
Література для вивчення дисципліни	Основна література: 1. Дяченко В.Д. Антропологічний склад українського народу. Київ, 1965 2. Сегеда С. Антропологія: Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ, 2009 3. Сегеда С. Антропологічний склад українського народу:

	<p>етногенетичний аспект. Київ, 2001</p> <p>Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Алексеева Т.И. Этногенез восточных славян по данным антропологии. Москва, 1973. 2. Вовк Хв. Студії з антропології України / С.П.Сегеда, передне сл., комент., антрополог. терм. Київ, 2010 3. Данилова Е.И. Гематологическая типология и вопросы этногенеза украинского народа. Київ, 1971. 4. Дяченко В. Не тільки чорні брови, карії очі (антропологічні типи на етнічній території українського народу) // Віче, 1992, №4, с.114 – 122. 5. Єндик Р. Вступ до расової будови України // Наукове товариство ім. Шевченка. Бібліотека українознавства. Ч.1. Мюнхен, 1949. 6. Сегеда С. Антропологічна спадщина Ф.Вовка в світлі сучасних наукових даних // Федір Вовк. Антропологічні особливості українського народу. Київ, 1994, с. 55 – 74. 7. Сегеда С.П. Антропологічний склад давнього населення України: етногенетичні аспекти. В кн.: Етнічна історія давньої України / Толочко П.П., Д.Н.Козак, Моця О.П., Мурзін В.Ю., Отрощенко В.В., Сегеда С.П. Київ, 2000, с. 242 – 276. 8. Сегеда С. У пошуках предків. Антропология та етнічна історія України. Київ, 2012. 9. Сегеда С. Ростислав Єндик як представник львівської антропологічної школи // Spheres of Cultures, Lublin, 2018, volum XVII, с. 302 – 310. 10. Старовойтова Р.А. Этническая география Украинской ССР. Київ, 1979. 11. Тарнавський Р. Кафедра етнології Львівського університету. Класичний період: 1910 – 1947. Львів, 2016. 12. Франко О. Ф.Вовк – вчений і громадський діяч. Київ, 2000. 13. Чубинський П.П. Труды этнографо - статистической экспедиции в Западно - Русский край. Т.7. Санкт-Петербург, 1872. 14. Этническая одонтология СССР. Москва, 1979. 15. Chekanowski J. Czlowiek w czasie i przestrzeni. Warszawa, 1967
Тривалість курсу	150 год
Обсяг курсу	26 години лекцій, 24 години семінарських занять та 100 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення курсу лекцій, практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Антропологічний склад українського народу» здобувачі ступеня доктора філософії повинні знати: методи і підходи, що їх застосовують в сучасній антропології для отримання інформації історичного характеру; сутність антропологічних концепцій Павла Чубинського, Федора Вовка, Яна Чекановського, Ростислава Єндика, Тетяни Алексеевої, Василя Дяченка тощо; найновіші досягнення вітчизняної антропології і фахову літературу останніх десятиліть; антропологічний склад українського народу за комплексом морфо-фізіологічних характеристик і місце українців на антропологічній мапі Євразії; локальні антропологічні варіанти на етнічній території українського народу; антропологічні особливості</p>

	представників етнографічних груп українського народу: генетичні витоки українців і основні етапи їх антропологічної історії. Передбачається, що в кінцевому результаті аспіранти-історики, археологи та етнологи будуть вміти : оперувати основними термінами та поняттями етнічної антропології; застосовувати антропологічні дані в процесі етнологічних досліджень; визначати основні морфологічні компоненти, на основі котрих сформувався антропологічний склад українського народу; знаходити і аналізувати витоки антропологічних особливостей населення основних історико-етнографічних регіонів України; порівнювати антропологічні риси українців, національних меншин України та народів сусідніх держав.
Ключові слова	Історична антропология, соматология, одонтология, дерматогліфіка, гематология, антропологічний склад, етнос, етногенез,
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій і семінарських занять і консультації для кращого самостійного опрацювання тем навчальної дисципліни
Теми	1. Вступ до проблематики. Антропологічний склад етносу як відображення його етногенезу та етнічної історії 2. Постаті та інституції вітчизняної антропології 3. Антропометричні та антропоскопічні ознаки людності України 4. Гематологічні маркери українців 5. Одонтологічний тип українського народу. Витоки сучасних характеристик в світлі палеоантропологічних даних 6. Дерматогліфічні ознаки українців 7. Антропологічне районування України за комплексом ознак. Ступінь антропологічної спорідненості населення різних регіонів 8. Місце українців на антропологічній мапі Європи 9. Походження українського народу в світлі даних антропології
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці семестру, комбінований (письмовий, тестовий)
Пререквізити	Необхідною передумовою для засвоєння курсу є наявність в аспірантів базових знань з історії, археології, етнології, біології , достатніх для сприйняття категоріального апарату антропології і синтезу різномірних джерел етногенетичної інформації
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	У процесі викладання дисципліни будуть застосовуються навчально-методичні прийоми роботи з колективом та окремими слухачами, що ґрунтуються на загальних принципах наукового пізнання; інтерактивні лекції; презентації; практичні заняття у формі семінару; індивідуальні і колективні консультації; заохочення слухачів до інтенсивної самостійної роботи з науковою літературою; перевірка рефератів і співбесіди зі слухачами
Необхідне обладнання	Діапроектор, комп'ютер та лазерна указка
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання знань аспірантів буде здійснюватися за 100-бальною шкалою. При виведенні загальної оцінки братимуться до уваги результати поточного та підсумкового контролю, а саме: <ul style="list-style-type: none"> – Відвідування лекцій та участь в їх інтерактивній частині як важлива складова навчального процесу – 15 % – Активність під час обговорення окремих питань навчальної

	<p>дисципліни і дискусіях на семінарських заняттях – 20 %</p> <ul style="list-style-type: none"> – Своєчасність і якість виконання завдань для самостійного опрацювання поза межами аудиторних занять – 15 % – Письмовий диференційований залік після завершення курсу – 50 %
Питання до заліку чи екзамену.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення антропології в Україні як окремої наукової дисципліни. Внесок Павла Чубинського в антропологічне вивчення українців 2. Антропологічна концепція Федора Вовка в світлі сучасних наукових даних 3. Антропологічні дослідження українців в 1920 – 1940-х рр. 4. Ростислав Єндик як послідовник «львівської антропологічної школи» 5. Підсумки досліджень Української антропологічної експедиції 1963 – 1956 рр. під керівництвом Василя Дяченка 6. Гено-географія України в світлі даних гематології 7. Місце українців в системі європейських одонтологічних типів Євразії 8. Витоки одонтологічних рис українського народу в світлі палеоантропологічних даних 9. Загальна дерматогліфічна оцінка українців на тлі інших етнічних груп Євразії 10. Загальна антропологічна характеристика українців за комплексом ознак 11. Українці на антропологічній мапі Європи 12. Антропологічне районування України як відображення давніх етногенетичних процесів 12. Людність Полісся і Волині в світлі даних антропології 13. Антропологічні риси етнографічних груп українців карпатського регіону 14. Населення Середньої Наддніпрянщини за даними антропології 15. Фізичний тип українців степової зони 16. Походження українського народу: антропологічний аспект 17. Найдавніші витоки морфо-фізіологічних особливостей українців в світлі даних палеоантропології 18. Взаємодія північно- і південноєвропеїдного компонентів в антропологічній історії України 19. Ступінь антропологічної спорідненості середньовічної та сучасної людності України 20. Співвідношення результатів антропологічних та молекулярно-генетичних досліджень українського народу
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу